

ANTTI STÖCKELL

Yö asennon suojassa

Asento on vanha leiriytymistä ja leiripaikkaa tarkoittava sana. Eränkävijät ja retkeilijät ovat suojautuneet valmiiden majoitteiden ohella myös eläinten tapaan. Leiriytymisen perinteessä ilmenee näin eräkultuurin ja metsäekosysteemin vahva yhteys. Tarkastelimme Asento-metsäkohtaamisissa syksyisen ja talvisen metsän tarjoamaa suojaa yöpyen perinteisellä louteella ja lumikammissa sekä etsien asentokuusta. Pienetkin dokumentoidut luovat hetket ja taiteelliset teot valomaalauksen ja lumiveiston muodossa antoivat elämyksellisen tilaisuuden pohtia yöpymisen kokemusta ja metsän tarjoaman suojan olemusta.

Yö louteella on aina jännittävä vuoden pimeimpään aikaan. Tuli luo turvaa ja tunnelmaa tarjoten tarpeet myös luovaan ja leikkisään hetkeen. Valokuvaamiseen pimeässä tarvitaan järjestelmäkamera, jalusta ja sekunteja kestävä valotusaika. Kuva: Antti Stöckell, 2021.

Samuli Paulaharju kuvaa asentopaikkaa usein tukikohdaksi, josta esimerkiksi pyyntiretket voitiin ulottaa vielä kaukaisempiin maastoihin kevenne-tyin varustein. Asennolle palattiin illaksi syömään tukevasti ja yöpymään majoitteen suojassa. Havuista tehty laavu ja rakovalkea sen edustalla sekä perinteinen loue ovat vanhemman eräkirjallisuuden tyypillisiä asentojen majoitteita. Tässä esiteltävät loue, asentokuusi ja lumikammi tarjoavat luontomatkailuun palvelukonseptin vaihtoehdon jokaiseen vuodenaikaan.

Asennon ja varusteiden vaatimukset vaihtelevat vuoden kierron ja sääolojen mukaan. Yövyttäessä avomajoitteen tai vain luonnon tarjoamien elementtien suojassa, ihminen on paljaimmillaan metsän sylissä. Kesäyön räkkä tai rankkasade tai talviyön ankara pakkaneen tarjoavat tilaisuuden eläytyä myös eläinten elämään, jossa äärioloissa vaaditut taidot ovat hioutuneet vuosituhansien evoluutiossa. Yön elämyksellinen tunnelma ja joskus kovakin ponnistelu selviytymiseksi voivat olla hyvin lähellä toisiaan. Eläinten on huomioitava lepopaikan valinnassa pedotkin. Viimeiset liikkeet ennen asettumista tehdään vihollisen harhauttamiseksi. Samoin liikkeelle on päästävä vaaran uhatessa nopeasti ja maaston suojaa hyödyntäen. Pimeys ja metsän hiljaiset äänet voivat tarjota retkeilijällekin aavistuksen vaaran tunnetta ja mielikuvitukselle virikkeitä.

Louteella on vahvat juuret pohjoisessa. Sana on laina saamen kielestä, missä se tarkoitti yhtä kodan kattamiseen käytetyistä kankaista. Nykyajan loue on samoin vain kangas, jonka pystyttäminen onnistuu vähimmillään muutamien maakiiloin, yläosa puuhun kiinnittäen. Loue antaa suojan tuulta ja sadetta vastaan ollen samalla mahdollisimman avoin edessä olevan tulen lämmölle ja maisemalle. Louteen nuotion valoa hohtava selkeän geometrinen

Lapsille usein toistettu kielto, "tulen kanssa ei saa leikkiä", ei päde tällä kertaa. Kuva: Antti Stöckell, 2021.

hahmo yön hämärissä sopii hyvin pehmeälinjaisen valomaalauksen taustaksi.

Perinteisesti hyvä asentokuusi on ollut eränkävijöillä valmiiksi tiedossa. Lähdimme sopivaa kuusta etsimään sydäntalvella tammikuun lopulla. Kävi niin, ettemme nuorten retkeilijöiden kanssa löytäneet kohtuullisessa ajassa tyydyttävää, riittävän suurta suojaosan helman tarjoavaa kuusta. Asentokuusi vaihtui asentokuusikoksi, jonka suojaan pystytimme louteen navakassa tuulessa. Kokemus opetti nöyryyttä entisaikojen eränkävijöiden tapaan: metsään ei mennä ottamaan, vaan pyytämään. Talousmetsästä suurta ja vanhaa asentokuusta on haettava hakkaamattomasta paikasta, kuten metsä- ja vesilain suojaamalta puronvarren suojavyöhykkeeltä. Kun sopiva kuusi löytyy, pujahdus oksien lomasta sen helman suojaan käy nopeasti kuin linnulta tai jänikseltä.

Lumikammi on kuin kanalinnun kieppi, mutta siinä missä metso, teeri, pyy ja riekko tekevät kiepin

sekunneissa, menee ihmisellä kammin rakentamiseen jopa tunteja. Kun oviaukon peittää riittävästä ilmanvaihdosta huolehtien, eristää kammi lämpöä yhtä hyvin kuin linnun kieppi. Lumen sisällä lämpötila voi olla lähellä nolaa kovassakin pakkasessa. Lumikammin taide on luonnollisesti lunta ja valoa.

Asento merkitsee asettumista suotuisaan asentoon metsän suojaan ja sen tarjoamiin tarpeisiin sekä elämyksiin nähden. Yövyttäessä vaativissa olosuhteissa, kuten talvella, aika kuluu suurelta osin perustarpeista huolehtimiseen. Uusien taitojen oppiminen asennon laatimisessa ja askareissa sekä kokemus pärjäämisestä yön yli täydentyy yhdessä dokumentoituilla luovilla hetkillä, joiden sisältö johdetaan välttämättömistä askareista. Kameran pitkällä valotusajalla taltioitu valomaalaus – joka voidaan yhdistää lumesta muotoiltujen elementtien valaisuun – tiivistää iltayön tunnelman kuviin, joiden äärellä voi myöhemmin palata oppivan matkailun hengesä elettyihin hetkiin.

Lumikammin oviaukosta sahatuista lumikappaleista lapset muotoilivat lintuja, jotka tarkenivat viettää yönsä taivasalla, suoden kammissa yöpyville rauhalliset unet. Kuva: Antti Stöckell, 2022.

Selällään nähty näkymä houkutteli kiipeämään. Asentokuusi seisoo paikallaan kesät talvet valmiina ottamaan retkeilijän vastaan. Kuva: Antti Stöckell, 2022.

Kirkkaan sydäntalven päivän valo siivilöityi oksiston lomasta. Köllötimme selällään ja annoimme katseen kiivetä mukkeaa runkoa ja vankkoja oksia korkeuksiin. Kuva: Antti Stöckell, 2022.

Illalla löytämättä jäänyt, kriteerit täytävä asentokuusi, löytyi vain puolen kilometrin etäisyydeltä louteeltamme aamupalan jälkeisellä hiihtolenkillä. Maahan ulottuvine oksineen kuusi-vanhuksen helmalla on leveyttä useita metrejä. Oksien lomasta aukeaa kuin ovi kuusen alle. Kuva: Antti Stöckell, 2022.

Sekä louteen, että kuusen suojaista kohta on pohjimmiltaan samantyyppisen kolmion hahmon alla ja sisällä. Riittävän tiivis, sahalla muotoiltava lumi löytyi edellisenä iltana suksin tampatulta louteen alalta. Kuva: Antti Stöckell, 2021.

“

Kanalintu sijahtaa kieppiin sekunneissa, meillä kammin rakentaminen kesti useita tunteja.

info

Antti Stöckell on ympäristötaitetta ja installaatioita tekevä taiteilija ja soveltavan kuvataiteen yliopistonlehtori Lapin yliopistossa. Hän on yhdistellyt erilaisiin luontoaktiviteetteihin taidetta lukuisissa teoksissa pohtien luontokulttuurin muuttuvia merkityksiä. Metsän ekosysteemipalvelut -hankkeelle tekemässään asento -pilotissa Stöckelliä innoitti omat vuosikymmenien yöretkeilykokemukset.

Antin blogi: www.rakotuli.wordpress.com

Louteen historiaa Joppe Rannan Blogissa: www.retkinikkarintarinat.fi/loue-historia/